

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BDF/463/84

Grudzień 1984

INSPEKCJA ROBOTNICZO-CHŁOPSKA
W OPINII KLAS I WARSTW SPOŁECZNYCH

/Komunikat z badań/

Zespół Badań Długofalowych

Uwagi wprowadzające

Celem badań było uchwycenie zróżnicowania opinii trzech grup społecznych: robotników, urzędników i chłopów o koncepcji powołania Inspekcji Robotniczo-Chłopskiej /IRCH-y/.

Prezentowane wyniki są oparte na dwóch odrębnych próbach losowych. Pierwsza obejmowała 840 robotników i 215 urzędników /kierowników wydziałów urzędów wojewódzkich/, wybranych losowo z dziewięciu województw różniących się poziomem uprzemysłowienia. W skład drugiej weszło 940 chłopów z dziewięciu województw o różnym poziomie produkcji rolnej. Pierwsze badanie było przeprowadzone we wrześniu, drugie - w listopadzie br. /po zakończeniu przez chłopów prac polowych/.

Zebrany materiał empiryczny zawiera informacje dotyczące następujących zagadnień:

- funkcjonowanie systemu kontroli /przyczyny jego słabości oraz deklaracje czynnego udziału w zwalczaniu nadużyć/,
- model organizacyjny IRCH-y /intencje jej powołania, przewidywane skutki jej działalności, sposób powoływania inspektorów, zasady działania, zakres kontroli/.

1. Ocena skuteczności systemu kontroli

W formułowanych ogólnie opiniach o skuteczności kontroli jako pewnego systemu ograniczania niekorzystnych zjawisk społecznych dominują oceny pozytywne /65% robotników, 64,1% urzędników i 54% chłopów/.

Za najważniejszą przyczynę negatywnej oceny funkcjonującego obecnie systemu kontroli respondenci uznali:

- bezkarność niektórych grup społecznych skutecznie unikających sankcji za działania niezgodne z prawem; z opinią, że "kontrole wyłapują drobnych oszustów i malwersantów, a grube ryby dalej się bogacą", zgodziło się 82,9% robotników, 60% urzędników i 86,6% chłopów;
- występowanie grup ludzi, które ze względu na pozycję zajmowaną w społeczeństwie znajdują się poza zasięgiem jakiejkolwiek

kontroli /76,2% robotników, 33,5% urzędników, 83,5% chłopów/;

- brak aktywnego poparcia obywateli dla działań kontrolnych /71,3% robotników, 72,1% urzędników, 73,9% chłopów/;

- korupcję aparatu kontrolującego /67,1% robotników, 32,1% urzędników, 66,6% chłopów/.

Większość badanych zgodziła się z opinią, że żaden system kontroli nie będzie skuteczny przy braku systemu gospodarczego, w którym dobra, rzetelna praca zapewnia osiągnięcie godziwego standardu życiowego i pozycji społecznej /83% robotników, 92,1% urzędników, 86,1% chłopów/.

Chęć czynnego przeciwdziałania dostrzeganym negatywnym zjawiskom społecznym zadeklarowało 72,4% robotników, 95,3% urzędników i 68,6% chłopów, niechęć zaś do tego rodzaju działalności wyraziło odpowiednio 13,2, 2,3 i 16,4% badanych; stanowiska w tej sprawie nie zajęło 14,5% robotników, 2,3% urzędników i 14,5% chłopów.

Porównanie opinii trzech badanych grup społecznych na temat mechanizmów funkcjonowania systemu kontroli umożliwia sformułowanie następujących wniosków.

1. Chłopi znacznie niżej niż robotnicy i urzędnicy oceniają skuteczność kontroli. Zgodność poglądów urzędników i robotników w zestawieniu z krytycyzmem chłopów wskazuje, że kontrole w mieście są bardziej efektywne, a ich skutki bardziej widoczne niż na wsi.

2. Robotnicy i chłopi uważają, że główną przyczyną słabości systemu kontroli jest bezkarność malwersantów "dużego formatu", którzy skutecznie unikają przewidzianych prawem sankcji. Natomiast urzędnicy podkreślają brak aktywnego poparcia obywateli dla działań kontrolnych.

3. Robotnicy i chłopi znacznie silniej niż urzędnicy akcentują istnienie grup społecznie uprzywilejowanych, które znajdują się poza zasięgiem kontroli, oraz zjawisko korupcji aparatu kontrolującego.

4. Urzędnicy o wiele częściej niż pozostałe grupy deklarują czynny udział w przeciwstawianiu się złu.

2. Model organizacji IRCH-y

Ocena intencji utworzenia IRCH-y

W opinii badanych IRCH-a została powołana ze względu na interesy:

1/ ogólnospołeczne:

- udoskonalenie systemu kontroli społecznej /78,1% robotników, 79,3% urzędników i 75,1% chłopów/,

- uwiarygodnienie władzy w oczach społeczeństwa /odpowiednio 66,9, 75,4, 64,4%/,

- zapewnienie realnego wpływu robotników i chłopów na życie społeczne /66,5, 77,6, 59,9%/;

2/ władzy:

- działanie pozorne mające świadczyć o rosnącym poparciu społeczeństwa dla władzy / 36,2, 21,5 i 32,9%/,

- przejaw słabości partii i chęć umocnienia jej wpływu na społeczeństwo /34,7, 14,4 i 31,9%/.

Warto zauważyć, że istnieje zgodność trzech badanych grup co do tego, że powołanie IRCH-y ma na celu udoskonalenie systemu kontroli społecznej. Chłopi i robotnicy w mniejszym stopniu niż urzędnicy widzą w tym inicjatywę podjętą ze względu na interesy ogólnospołeczne, natomiast w znacznie większym stopniu traktują IRCH-ę jako działanie podjęte w interesie władzy.

Przewidywane skutki społeczne działania IRCH-y

W opinii badanych pozytywne skutki działania IRCH-y będą następujące:

- położenie kresu wielu nadużyciom i nieprawidłowościom gospodarczym /69,8% robotników, 57,9% urzędników i 70,9% chłopów/,

- wzrost zaufania do władzy i ułatwienie współdziałania z nią

dla dobra narodu /odpowiednio 64,8, 67,3, 56,6%/,

- zwiększenie udziału robotników i chłopów w sprawowaniu władzy /61,1, 70,1 i 58,1%/,

- poprawa klimatu politycznego w kraju /60,0, 61,3, 46,3%/.

W wypowiedziach robotników i chłopów dominuje aspekt pragmatyczny - większej efektywności kontroli, urzędnicy zaś podkreślają dążenie do uspołecznienia władzy.

Przewidywane skutki negatywne to:

- powstanie kolejnej grupy ludzi uprzywilejowanych, którym stanowisko kontrolerów umożliwi załatwienie własnych interesów /39,6% robotników, 17,2% urzędników i 37,9% chłopów/,

- zamieszanie i bałagan przez dopuszczenie do kontroli ludzi niekompetentnych /odpowiednio 35,9, 23,9, 28,9%/,

- stworzenie narzędzia władzy do rozprawiania się z niewygodnymi ludźmi /31,3, 8,4, 26,5%/,

- odciążenie robotników i chłopów od pracy /19,7, 31,7, 17,8%/.

Na podstawie przytoczonych danych nasuwają się następujące wnioski:

1. Robotnicy i chłopci są zgodni co do tego, że działalność IRCH-y wpłynie na zwiększenie ich udziału w sprawowaniu władzy oraz wykrycie wielu nadużyć i nieprawidłowości. Urzędnicy są w pierwszym przypadku większymi optymistami, w drugim zaś są bardziej sceptyczni niż chłopci i robotnicy.

2. Z kolei chłopci przewidują znacznie mniejszy wpływ działalności IRCH-y na wzrost zaufania do władzy i poprawę klimatu politycznego niż robotnicy i urzędnicy.

3. Dalszym elementem łączącym stanowisko robotników i chłopów jest obawa przed przekształceniem IRCH-y w narzędzie do rozprawiania się z niewygodnymi ludźmi. Urzędnicy w minimalnym stopniu podzielają ten niepokój, znacznie bardziej natomiast niż chłopci i robotnicy obawiają się, że działanie IRCH-y wpłynie na odciążenie robotników i chłopów od pracy.

Podsumowując można powiedzieć, że robotnicy i chłopcy o wiele częściej niż urzędnicy dostrzegają niebezpieczeństwo manipulowania wynikami kontroli. Urzędnicy natomiast obawiają się przede wszystkim tego, że robotnicy i chłopcy zamiast pracować będą kontrolować.

Najogólniejszym wskaźnikiem postaw wobec IRCH-y są odpowiedzi dotyczące szansy rzeczywistego wpływu kontroli na poszczególne dziedziny życia społecznego oraz opinie o potrzebie powołania IRCH-y.

Wspomnianą szansę dostrzega 46,1% robotników, 39% urzędników i 47,4% chłopów, nie widzi jej natomiast odpowiednio 24, 38 i 24,7%. Większy optymizm robotników znajduje potwierdzenie w ocenie potrzeby utworzenia IRCH-y: w grupie robotników i chłopów za jej powołaniem opowiedziało się odpowiednio 70,8 i 74,1%, natomiast przeciwko - 15,8 i 9,2%; w przypadku urzędników wskaźniki te wynosiły 50,3 i 34,4%.

Interesujące jest zestawienie tych ogólnych wskaźników postaw wobec IRCH-y z deklaracją czynnego uczestnictwa w jej działaniu. Okazuje się, że urzędnicy w porównaniu z robotnikami i chłopami zachowują większy dystans w stosunku do idei powołania IRCH-y i skuteczności jej działania, w większym stopniu natomiast deklaruja chęć uczestnictwa w jej pracy /45% urzędników wobec 39,9% robotników i 37,3% chłopów/. Zdaje się to wynikać z faktu, że wśród robotników i chłopów jest dużo większa niż wśród urzędników grupa niezdecydowanych /29% robotników i 27% chłopów wobec 16,9% urzędników/. Ogólnie można powiedzieć, że robotnicy i chłopcy osobno traktują samą ideę, osobno zaś problem sposobów i możliwości jej realizacji.

Sposób powoływania inspektorów IRCH-y

Znaczna część robotników /61,4%/, urzędników /58,9% i chłopów /71,3%/ uważa, że najwłaściwszym sposobem powoływania członków IRCH-y są wybory przez załogi zakładów pracy i zebrania wiejskie. Na drugim miejscu robotnicy sytuują typowanie przez samorządy pracownicze /11,6%/, chłopcy - wybory w trybie jak do rad narodowych /10,5%/, urzędnicy natomiast - typowanie przez organizacje społeczno-polityczne /14,1%/. Trzecie miejsce robotnicy i urzędnicy

przyznali wyborom w trybie podobnym jak do rad narodowych, chłopci zaś - typowaniu przez kółka i organizacje rolnicze. Najmniejszą popularność badanych zyskało typowanie przez dyrekcję przedsiębiorstw.

Wydaje się, że opinie robotników i chłopów charakteryzują się większą spójnością i wyraźniej wykrystalizowaną hierarchią wartości. Natomiast wśród urzędników można dostrzec tendencję do akceptowania form w pełni demokratycznych oraz działania w ramach istniejącej struktury społeczno-politycznej.

Zasady działania IRCH-y

Zdecydowana większość robotników /70,5%/ i chłopów /69,1%/ uważa, że IRCH-a powinna być niezależną formą kontroli. Opinie urzędników są bardziej zróżnicowane: za całkowicie niezależną formą kontroli opowiedziało się 57,2%, natomiast za nadzorowaniem IRCH-y przez działające organizacje i instytucje - 42,8%.

Skład IRCH-y. Badani są zgodni co do tego, że w skład IRCH-y powinni wchodzić zawodowi specjaliści z różnych dziedzin/80,2% robotników, 86,1% urzędników i 81,2% chłopów/.

Współpraca z NIK-iem. Chęć do współpracy ze specjalistami znajduje potwierdzenie w ocenie potrzeby powiązania działalności IRCH-y i NIK-u /74,6% robotników, 92,6% urzędników i 80,2% chłopów/. Jedynie w ocenie poszczególnych form tej współpracy zarysowują się pewne różnice /tab.1/.

Tabela 1

w procentach

Formy współpracy	Robotnicy	Chłopi	Urzędnicy
Przeprowadzanie wspólnych kontroli z NIK-iem	31,6	28,3	19,1
Korzystanie z pomocy ekspertów NIK-u w konkretnych sprawach	26,0	38,8	48,4
Przekazywanie do NIK-u wyników kontroli	17,0	13,1	25,1
Działanie bez koordynacji z NIK-iem	10,3	10,4	4,7
IRCH-a mogłaby stać się główną instytucją kontrolną i NIK powinien być jej podporządkowany	15,0	9,5	2,8

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 1, robotnicy preferują przeprowadzanie wspólnych kontroli z NIK-iem, natomiast chłopi i urzędnicy opowiadają się za wykorzystywaniem inspektorów NIK-u tylko w ściśle określonych przypadkach. Z kolei urzędnicy bardziej niż robotnicy i chłopi podkreślają potrzebę przekazywania do NIK-u wyników kontroli. Wydaje się, że robotnicy najbardziej są skłonni do partnerskiego traktowania tej instytucji, natomiast urzędnicy zachowują w stosunku do niej największy dystans.

Kadencja inspektorów IRCH-y. Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że aprobatę zyskały dwa modele: jeden rok i dwa lata, przy czym urzędnicy zdecydowanie opowiadają się za dwuletnim okresem, natomiast robotnicy i chłopi są zwolennikami krótszej kadencji.

Tabela 2

w procentach

Kadencja	Robotnicy	Chłopi	Urzędnicy
1 rok	32,4	28,8	16,9
2 lata	31,0	35,1	45,1
3 lata	13,3	14,0	15,0
4 lata	8,4	7,8	14,1
Nie mam zdania	14,0	14,3	8,9

Sposoby pełnienia funkcji przez inspektorów IRCH-y. W tabeli 3 przedstawiono wskaźniki aprobaty sposobu pełnienia funkcji przez inspektorów IRCH-y.

Tabela 3

w procentach

Sposoby pełnienia funkcji	Robotnicy	Chłopi	Urzędnicy
Powinni być oddelegowani z pracy na okres całej kadencji /oderwanie od pracy zawodowej/	17,1	13,4	6,1
Powinni być zwolnieni z pracy tylko na czas trwania kontroli /łączenie pracy zawodowej i funkcji kontrolnych/	59,8	66,8	82,1
Powinni być oddelegowani z pracy na część kadencji, a w pozostałej jej części otrzymywać zwolnienie z pracy tylko na czas trwania kontroli	23,1	19,8	11,3

Urzednicy najbardziej zdecydowanie opowiadaja za laczeniem pracy zawodowej z funkcjami kontrolnymi. Zarowno robotnicy, jak i chlopi w wiekszym stopniu niz urzednicy akceptuja dwa pozostale sposoby pelnienia funkcji przez inspektorow.

Sposoby wykorzystywania wynikow kontroli IRCH-y. Wskaźniki aprobaty sposobow wykorzystywania wynikow kontroli IRCH-y przedstawiono w tabeli 4

Tabela 4.

w procentach

Sposoby wykorzystywania wynikow kontroli	Robotnicy	Chlopi	Urzednicy
Odpowiednie organy wladzy powinny zapoznac sie z wynikami kontroli	9,3	6,8	3,3
Odpowiednie organy wladzy powinny udzielic odpowiedzi i wyjasnien co do zgloszonych zarzutow i wnioskow	19,9	15,9	6,5
Odpowiednie organy wladzy powinny podjac dzialania zgodne z przepisami prawa	29,3	33,8	71,6
Zalecenia pokontrolne powinny byc bezwzgleďnie przestrzegane przez organy wladzy	41,5	43,6	18,6

Opinie chlopow i robotnikow o sposobie wykorzystywania wynikow kontroli IRCH-y sa zbieżne - zalecenia pokontrolne powinny byc bezwzgleďnie przestrzegane przez organy wladzy. Wśród urzednikow zdecydowanie przewaza poglad, ze wyniki kontroli IRCH-y powinny stanowic przeslankę dzialania organow wladzy zgodnie z przepisami prawa. Skuteczność kontroli wiazą oni ze wsparciem ze strony wymiaru sprawiedliwosci. Zarowno chlopi, jak i robotnicy w przeciwienstwie do urzednikow charakteryzują sie znacznym zróznicowaniem stopnia akceptacji róznych sposobow wykorzystywania wynikow kontroli IRCH-y.

Sankcje. W tabeli 5 zaprezentowano wskaźniki najskuteczniejszych - zdaniem badanych - sankcji, jakie powinna stosowac IRCH-a za ujawnione naduzycia i nieprawidlowosci.

Tabela 5

w procentach

Sankcje	Robotnicy	Chłopi	Urzednicy
Potępienie moralne przez napiętnowanie w środkach masowego przekazu	36,4	53,6	60,9
Wnioskowanie o wszczęcie postępowania sądowego lub prokuratorskiego	57,0	72,5	87,9
Wystąpienie z wnioskiem o odwołanie ze stanowiska	66,7	71,9	67,9
Nakładanie mandatów i kar	59,3	62,1	47,9
Wnioskowanie o ukaranie przez kolegium	43,7	61,9	66,0

Jak wynika z przytoczonych danych, najskuteczniejszą formą sankcji jest wystąpienie z wnioskiem o odwołanie ze stanowiska. Chłopi i urzędnicy bardziej niż robotnicy akceptują wnioskowanie o wszczęcie postępowania sądowego lub prokuratorskiego oraz o ukaranie przez kolegium. Mniejsze znaczenie dla robotników i chłopów niż dla urzędników ma potępienie moralne przez napiętnowanie w środkach masowego przekazu, natomiast większe - możliwość nakładania mandatów i kar.

Zakres kontroli IRCH-ty

Ogólnie rzecz biorąc, największe aspiracje do kontroli mają robotnicy:

- za kontrolą polityki gospodarczej państwa opowiada się 62,4% robotników, 37,6% urzędników i 47,7% chłopów;

- potrzebę kontroli działalności centralnej administracji państwowej dostrzega 62,0% robotników, 44,9% urzędników i 47,4% chłopów;

- konieczność objęcia kontrolą sposobu załatwiania spraw w urzędach sygnalizuje 83,9% robotników, 67,4% urzędników i 92,6% chłopów.

Rozkład opinii o potrzebie kontrolowania przez IRCH-ę poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6

w procentach

Dziedziny życia społeczno-gospodarczego	Robotnicy	Urzednicy	Chłopi
Przemysł	73,8	58,3	55,0
Rolnictwo	77,3	71,6	89,4
Handel	82,8	78,1	94,4
Sektor prywatny	76,8	72,9	83,0
Działalność socjalna	67,0	58,8	-

Jeśli chodzi o zakres kontroli IRCH-y w przedsiębiorstwach państwowych, to robotnicy w większym stopniu niż urzędnicy uważają, że powinna ona obejmować kwalifikacje dyrekcji i kierownictwa /odpowiednio 68,6 i 18,1%/ oraz zasady awansowania na stanowiska kierownicze /67,8 i 32,4%/. Interesujący jest fakt, że więcej robotników /61,9%/ niż urzędników /42,3%/ uznaje za niezbędną kontrolę wydajności i jakości pracy poszczególnych pracowników¹.

Robotnicy częściej niż urzędnicy podkreślają zasadność kontroli cen zbytu produktów rolnych, warzyw i owoców /odpowiednio 81,1 i 67,2%/ oraz cen skupu produktów rolnych /82,7 i 63,3%/. Częściej też kładą nacisk na kontrolę podziału towarów między województwa i dzielnice /84,4 i 63,0%/ oraz poziom cen detalicznych /84,2 i 67,7%/.

Zdaniem chłopów, w dziedzinie gospodarki rolnej IRCH-a powinna kontrolować:

- pracę punktów skupu	96,4	}
- rozdział środków do produkcji rolnej	96,4	
- przydział materiałów dla budownictwa mieszkaniowego	94,5	
- rozdział ziemi z państwowego funduszu ziemi	85,6	
- ceny skupu produktów rolnych	84,2	
- gospodarność spółdzielczych kółek rolniczych, gminnych spółdzielni "Samopomoc Chłopska"	82,8	
- ceny zbytu warzyw i owoców	81,0	
- ceny zbytu produktów rolnych	78,7	

¹ Problem kontroli przedsiębiorstw państwowych został pominięty w ankiecie skierowanej do chłopów.

- gospodarność PGR-ów i spółdzielni produkcyjnych	74,6	}	%
- wykorzystanie ziemi i gospodarność indywidualnych gospodarstw	68,7		

W zakresie kontroli sektora prywatnego więcej robotników /79,0%/ i chłopów /83,0%/ niż urzędników /61,4%/ zwraca uwagę na zgodność rodzaju produkcji i usług z potrzebami ludności, a także na poziom zarobków pracowników tego sektora /74,0, 60,4 i 77,4%/.

Duże zróżnicowanie opinii występowało także w przypadku potrzeby kontrolowania przez IRCH-ę dostępności studiów wyższych dla dzieci robotników i chłopów: 62,0% robotników i 68,0% chłopów uważa, że powinno to wchodzić w zakres kontroli, natomiast jedynie 24,9% urzędników zgadza się z tą opinią.

Potrzebę kontroli działalności MO i Służby Bezpieczeństwa z punktu widzenia przestrzegania praw i swobód obywatelskich dostrzega 64,9% robotników, 48,6% urzędników i 57,4% chłopów.

Stwierdzono istotne zróżnicowanie opinii o konieczności kontroli dochodów i standardu życia różnych grup społeczno-zawodowych /tab.7/.

Tabela 7

w procentach

Grupy społeczno-zawodowe	Robotnicy	Chłopi	Urzednicy
Właściciele prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych	74,0	77,4	60,4
Właściciele dużych gospodarstw chłopskich, gospodarstw specjalistycznych, szklarni itp.	57,8	55,2	45,8
Najwyżej opłacani robotnicy, np. górniczy	30,5	18,7	20,3
Członkowie rządu i urzędnicy państwowi wysokiego szczebla	67,4	57,2	23,1
Aparat partyjny	67,3	58,6	25,5
Księża	37,6	26,9	23,1
Artyści, muzycy, literaci, adwokaci	39,0	37,1	32,5
Lekarze prowadzący prywatną praktykę	59,1	58,9	41,0
Wojskowi	39,5	30,8	17,5
Milicjanci	55,1	47,5	18,5
Osoby pracujące na kontraktach zagranicznych	47,5	35,0	34,9
Dyrektorzy dużych przedsiębiorstw	67,7	64,0	31,5

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 7, opinie chłopów i robotników są zbliżone i niemal we wszystkich punktach różniące się z poglądami urzędników. Dokładniej mówiąc, przejawiają oni znacznie wyższe aspiracje kontrolne w dziedzinie dochodów różnych grup społecznych niż urzędnicy. Istotny jest również fakt, że obok grup, których dochody tradycyjnie budzą zastrzeżenia /prywatni właściciele/, znaleźli się pracownicy aparatu partyjnego, wyżsi urzędnicy państwowi i dyrektorzy przedsiębiorstw.

Przedstawione dane można również potraktować jako skalę dystansu społecznego pomiędzy badanymi grupami a innymi elementami struktury społecznej /zilustrowano go za pomocą wykresu zamieszczonego na str.15/.

Podsumowanie

Na podstawie wyników badań można zarysować postulowany model sposobu powoływania i funkcjonowania IRCH-y.

Stwierdzono zgodność co do tego, że powinna to być wybrana w sposób demokratyczny /przez załogi zakładów pracy i zebrania wiejskie/ całkowicie niezależna forma kontroli, funkcjonująca z udziałem specjalistów z różnych dziedzin i współpracująca z NIK-iem. Inspektorzy IRCH-y powinni być powoływani na okres 2 lat; ich funkcje kontrolne należy łączyć z pracą zawodową.

Wystąpiły natomiast pewne różnice w opiniach o sankcjach, jakie powinna stosować IRCH-a, oraz sposobie wykorzystywania wyników działań kontrolnych. Zdaniem urzędników i chłopów, dominującymi formami sankcji powinny być wnioskowanie o wszczęcie postępowania sądowego lub prokuratorskiego oraz odwołanie ze stanowiska. Robotnicy natomiast nie mają w tej sprawie wyraźnych preferencji, choć na pierwszym miejscu wymieniają odwołanie ze stanowiska. Wydaje się, że są oni skłonni zaakceptować taki model funkcjonowania IRCH-y, który przewidywałby większą różnorodność możliwych do stosowania przez nią sankcji.

Zgodnie z opinią badanych, kontrolą IRCH-y powinny być objęte zarówno centralne urzędy i instytucje państwowe, jak i poszcze-

gólne dziedziny życia gospodarczego /przemysł, rolnictwo, handel prywatny, sfera socjalna/ oraz poziom życia różnych grup społeczno-zawodowych.

Zarówno robotnicy, jak i chłopi częściej niż urzędnicy dostrzegają potrzebę utworzenia IRCH-y. Urzędnicy natomiast w większym stopniu deklarują chęć uczestnictwa w jej pracach.

Obraz struktury społecznej jest podobny w przypadku robotników i chłopów, lecz znacznie różni się od postrzeganego przez urzędników. Uzyskane w tym zakresie materiały mają jednak charakter wycinkowy i nie upoważniają do zbyt daleko idących wniosków.

Ogólnie biorąc, wyniki badań wskazują na istnienie społecznego poparcia dla IRCH-y. Należy jednak podkreślić, że jest ono obwarowane licznymi zastrzeżeniami wpływającymi z interesów poszczególnych grup i ich historycznych doświadczeń. Efektywne społeczne poparcie dla działalności IRCH-y będzie zatem zależęć od spełnienia dwóch podstawowych postulatów: w pełni demokratycznego wyłaniania jej inspektorów i zagwarantowania im niezależnego funkcjonowania.

